

Caseta 1. Influențe externe asupra ratei inflației din România – câteva coordonate

Introducere

Evoluțiile prețurilor de la nivel internațional sunt determinante pentru dinamica prețurilor de consum de pe plan intern, dat fiind statutul de economie mică și deschisă al României. Presiunile inflaționiste manifestate pe plan global în ultimii doi ani, dar mai ales de la mijlocul anului 2021, au crescut preocuparea cu privire la componenta externă a inflației din România.

Mediul extern poate acționa asupra IPC prin mai multe canale. Primul dintre acestea are în vedere „influența directă”, care se manifestă prin intermediul bunurilor din coșul de consum provenite din import. Implicit, dimensiunea acestei influențe este cu atât mai mare cu cât importurile reprezintă o proporție mai însemnată din consumul gospodăriilor (altfel spus, dacă dependența directă de importuri este mai accentuată), fiind însă relevant și diferențialul de inflație dintre mediul intern și cel

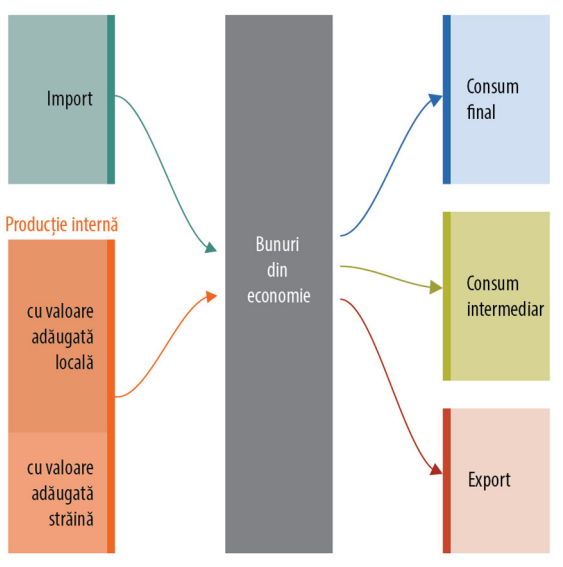
extern. Într-o perspectivă mai largă, intervine în ecuație inclusiv ecartul dintre nivelul prețurilor produselor importate și cel al produselor fabricate pe plan local, în condițiile în care o reconfigurare a obiceiurilor de consum favorizează substituția între cele două categorii de bunuri; totuși, în evoluția IPC, acest tip de impact tinde să capete relevanță pe termen mai îndelungat.

Dincolo de influența directă, se remarcă o gamă largă de efecte indirecte, legate în principal de procesul de producție. Pe termen scurt, mecanismul cel mai relevant este similar celui descris anterior, întrucât, după cum coșul de consum are o componentă internă și una externă, și structura costurilor de producție are un profil asemănător (Figura A). Astfel, prezintă importanță, pe de o parte, ponderea inputurilor externe în totalul producției (dependența indirectă de importuri), iar pe de altă

parte diferențialul de dinamică între prețul inputurilor externe și prețul celor interne; pe un orizont ceva mai îndelungat, posibilitatea substituției între inputuri face ca diferențialul dintre nivelul prețurilor să joace un rol și la nivelul procesului de producție. Bineînțeles, evoluția cursului de schimb se răsfrânge atât asupra influenței directe, cât și asupra efectului indirect menționat.

Prezenta analiză încearcă să ofere o imagine mai clară asupra funcționării celor două canale. Un prim pas în acest sens constă în estimarea conținutului de import al consumului și, respectiv, valoarea adăugată de proveniență externă cuprinsă în producția locală – dependența directă și cea indirectă, amintite anterior. În acest scop, metoda de calcul reunește informații cu privire la producția efectivă, fluxurile comerciale internaționale și relațiile input-output, făcându-se apel la multiple surse

Figura A. Bunuri din economie: proveniență și destinații

(PRODROM – INS, Comext – Eurostat, TiVA – OCDE, WIOD¹). Disponibilitatea mai redusă a unor date (cele referitoare la producția efectivă se opresc în anul 2020, iar tabelele intrări-ieșiri chiar mai devreme) constituie un neajuns, dar variabile precum cele studiate sunt caracterizate de o volatilitate restrânsă, astfel încât diferența dintre valorile curente și cele calculate este, cel mai probabil, redusă. În același timp, analiza cuprinde o comparație succintă a prețurilor interne și de import – datele PRODROM și Comext permit estimări ale nivelului prețurilor (pe baza cărora se pot calcula, mai departe, dinamici ale acestora). În acest caz, identificarea destinației unui anumit bun (consum final sau intermediar) a reprezentat o provocare, având în vedere că numeroase categorii pot servi ambelor scopuri. Prin urmare, se pot calcula diferențe de prețuri sau diferențe între ritmurile de creștere a acestora, dar este mai greu de stabilit în ce măsură acestea influențează direct sau indirect inflația. Ipoteza tehnică adoptată a fost aceea că toate produsele care fac parte și din categoria bunurilor de consum își exercită influența pe canalul direct.

Dependența directă

Pentru estimarea dependenței directe se are în vedere aproximarea raportului dintre importul de bunuri de consum și consumul final efectiv din economie, determinat la un nivel foarte dezagregat al datelor (peste 1 000 de bunuri de consum). Indicatorul a fost calculat reconciliind date dezagregate privind producția națională, importul și exportul pe fiecare categorie de produs. În același timp, având în vedere că marea majoritate a produselor pot avea destinații multiple, a fost necesară o ajustare pentru realizarea diferențierii între consum final și consum intermediar.

Astfel, pentru un bun i din economia locală care poate avea ca destinație consumul final, sursele și utilizările acestuia pot fi reprezentate simplificat:

$$Y^i + M^i = CF^i + CI^i + X^i \quad (1)$$

$vA_i^i + vA_f^i$

unde Y^i reprezintă producția din bunul i realizată în România (care include valoare adăugată locală VA , și valoare adăugată străină VA_f), CF^i și CI^i denotă consumul intern final și pe cel intermediar din acel bun, X^i exporturile, iar M^i importurile. Pentru dependența directă, prezintă interes compoziția consumului final. Putem scrie:

$$w_{CF}^{prod} Y^i + w_{CF}^{imp} M^i = CF^i \quad (2)$$

unde w_{CF}^{prod} și w_{CF}^{imp} indică procentul din producție, respectiv din import, utilizate în consumul final intern, astfel încât dependența directă de import a fiecărui bun (DD^i) va fi dată de:

$$DD^i = \frac{w_{CF}^{imp} M^i}{w_{CF}^{prod} Y^i + w_{CF}^{imp} M^i} \quad (3)$$

¹ World Input-Output Database

Numitorul reprezintă în cazul de față consumul final total din România, iar raportul arată ce procent din acesta provine direct din import. Implicit, întreaga abordare de

determinare a conținutului de import al consumului diferă de una bazată pe derularea unui sondaj, însă rezultatele nu ar trebui să fie neapărat divergente.

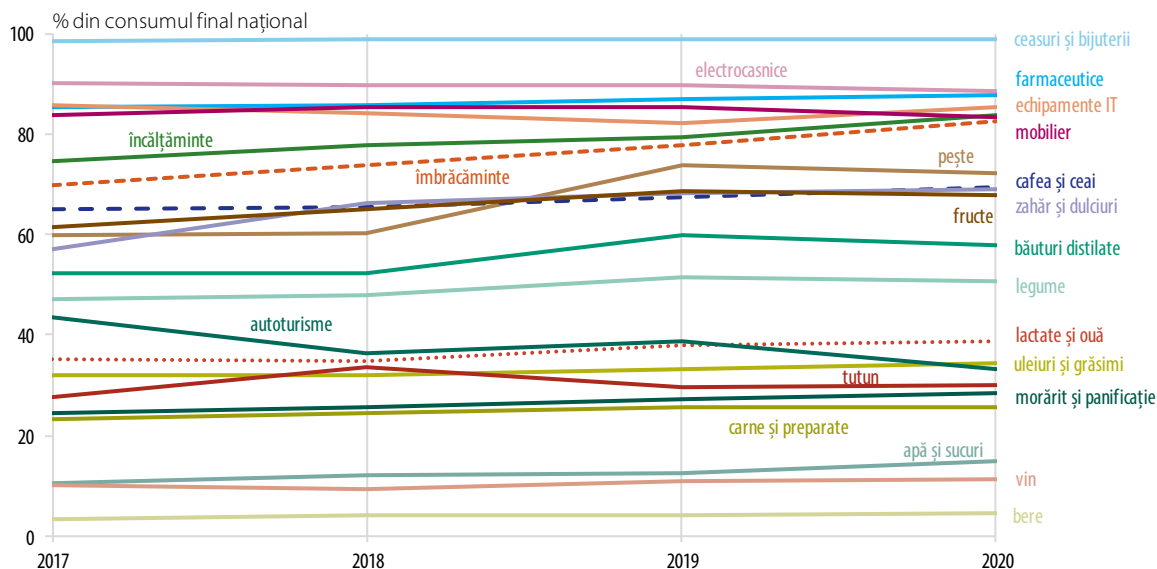
Calculul efectiv a presupus determinarea producției industriale naționale de bunuri ce pot avea ca destinație consumul final (Sursa: PRODROM), fiind vizat intervalul 2017-2020, în timp ce pentru importuri sunt folosite date Eurostat. Pentru comparabilitate, datele PRODROM au fost convertite din lei în euro la cursul mediu anual. În plus, a fost operată o conversie pentru evidențierea consumului individual după scop utilizând clasificarea COICOP, pe care se bazează calculul IPC. În următoarea etapă, la nivel de diviziune CAEN, au fost calculate ponderile w_{CF}^{prod} și w_{CF}^{imp} reprezentând proporția din producție, respectiv import, care are ca destinație consumul final, acestea fiind extrase din tabelele intrări-ieșiri simetrice disponibile în baza de date a Eurostat². Ponderile astfel obținute sunt prezentate în Tabelul A.

Tabel A. Utilizarea bunurilor după industria de proveniență

	% din producția internă utilizat în consumul final intern	% din importuri utilizat în consumul final intern
Industria alimentară, băuturi și tutun	73,3	84,5
Industria ușoară	7,5	31,6
Industria farma	62,4	66,0
Industria chimică	4,3	21,1
Produse din plastic și cauciuc	1,1	18,6
Fabricarea echipamentelor IT	5,5	11,3
Fabricarea echipamentelor electrice	0,9	14,1
Industria auto	11,1	11,0
Fabricarea altor echipamente de transport	10,7	0,0
Industria mobilei	4,8	47,1

Sursa: Eurostat, calcule BNR

Grafic A. Dependența directă de importuri

Sursa: INS, Eurostat, calcule și estimări BNR

Dependența directă de import pentru câteva grupe de bunuri relevante pentru coșul de consum este ilustrată în Graficul A. În structură, se observă o eterogenitate ridicată, indicatorul variind între mai puțin de 10 la sută pentru băuturile alcoolice ușoare și până la aproape 100 la sută în cazul unor bunuri personale. Inclusiv în

² Ultimul an de date disponibile pentru aceste tabele I/O, care permit diferențierea între producția locală și import, este 2015; se va presupune că structura economiei, din punct de vedere al destinației bunurilor produse, a rămas în mare parte neschimbată și în anii următori.

cadrul grupei bunurilor alimentare, consumul produselor din carne afișează un conținut direct de import de aproximativ 25 la sută, în timp ce în cazul peștelui, contribuția externă se apropie de 75 la sută. Pe ansamblul grupei bunurilor alimentare, se observă o ușoară tendință de creștere a dependenței directe în intervalul analizat, de la aproape 28 la sută în 2017, până la 31 la sută în 2020.

Alternativ, pentru bunurile care sunt destinate în cea mai mare parte consumului final (astfel încât ajustarea cu ponderile w_{CF}^{prod} și w_{CF}^{imp} implică doar modificări marginale), dependența directă poate fi determinată pe baza unui raport simplu între importuri și suma dintre producția națională și importul net, numitorul fiind un *proxy* pentru consumul final din economie. În cazul bunurilor alimentare (dominante în coșul de consum IPC), rezultatele acestei din urmă metode sunt foarte similare celor obținute anterior, utilizând ecuația (3).

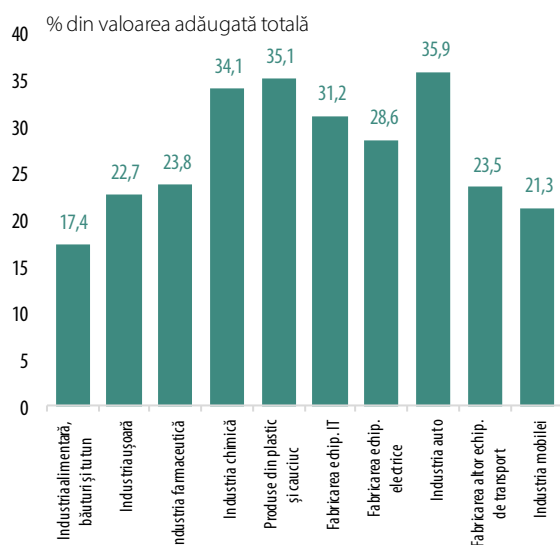
Dependența indirectă

O altă fațetă a dependenței de import o reprezintă măsura în care producția autohtonă conține valoare adăugată străină.

Utilizând raționamentul și notațiile anterioare, dependența indirectă (DI^i) este definită astfel:

$$DI^i = \frac{VA_f^i}{VA_f^i + VA_f^e} = \frac{VA_f^i}{Y^i} \quad (4)$$

Grafic B. Dependența indirectă de importuri (2018)

Sursa: OCDE

Calcularea acestui indicator se bazează pe tabelele intrări-ieșiri referitoare la economia mondială – tabelele naționale oferă un conținut de consum intermediar importat al producției, însă acesta ar putea să includă și valoare adăugată de origine națională. În acest sens, baza de date TiVA (*Trade in Value Added*) a OCDE sistematizează, la nivel global, procesele de fabricație, oferind o imagine mai clară asupra structurii valorii adăugate la nivel de industrie, în fiecare țară. Indicatorii disponibili în baza de date menționată includ și conținutul de valoare adăugată străină a exporturilor. În ipoteza că producția destinată pieței interne are aceeași structură a valorii adăugate precum cea adresată exportului, se obțin valori pentru dependența indirectă între circa 17 la sută pentru alimente și peste 35 la sută pentru automobile sau produse din plastic și cauciuc³ (Grafic B). Robustețea acestor valori a fost testată prin determinarea

indicatorului cu ajutorul unor date input-output calculate, de asemenea, la nivel mondial, dar provenite din baza de date WIOD, rezultatele obținute fiind asemănătoare.

³ Cifrele reflectă structura producției din 2018, ultimul an de date disponibile.

Dependența indirectă de importuri este o consecință naturală a interconectării lanțurilor de valoare adăugată globale și nu este neapărat de natură a îngrijora: așa cum bunurile produse intern utilizează inputuri importate, la fel și bunurile intermediare exportate din România vor fi utilizate în procesele de producție din alte țări. În plus, proporția valorii adăugate străine în producția națională este, în general, printre cele mai moderate dintre statele membre ale UE.

Prețuri interne și prețuri de import

Comparația dintre prețurile producției locale și cele de import oferă indicii cu privire la influența pe care importurile o au asupra inflației din România, atât în sens direct (dacă se compară bunuri de consum), cât și în sens indirect (dacă se compară bunuri intermediare). Implementarea practică a comparației este însă grevată de problema delimitării utilizării bunurilor, întrucât multe dintre acestea pot fi destinate atât consumului final, cât și celui intermediar. Prezenta analiză se concentrează asupra mulțimii bunurilor care pot face obiectul consumului final (altfel spus, asupra dependenței directe), apreciindu-se că o ponderare ad-hoc de tipul celei utilizate anterior ar spori, în acest caz, imprecizia estimărilor. Cercetări ulterioare intenționează soluționarea problemei cu ajutorul structurii impuse de un model.

Prețurile de import au fost calculate pe baza datelor Eurostat, fiind exprimate în euro/kg. În cazul bunurilor produse local, nefiind disponibile date valorice și cantitative în funcție de destinația producției (piață internă și piață externă), s-a operat cu ipoteza egalității prețului de vânzare pe cele două piețe, fiind păstrate doar produsele unde piața locală domină. Prin urmare, eșantionul analizei a inclus doar acele categorii de bunuri care îndeplinesc, concomitent, următoarele condiții:

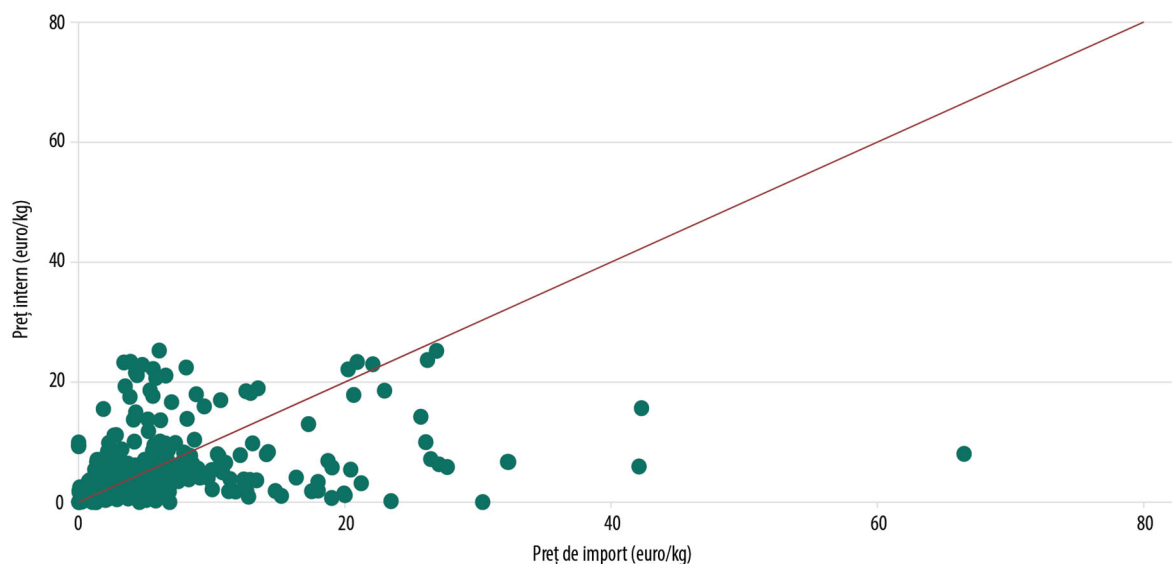
- (i) includ importuri;
- (ii) includ bunuri din producția internă;
- (iii) bunurile produse local sunt destinate pieței interne în proporție de cel puțin 50 la sută;
- (iv) au producția locală în unități de masă.

Pentru fiecare dintre cei patru ani incluși în analiză (2017-2020) rămân, în final, circa 200 de categorii de bunuri de consum⁴ care satisfac aceste condiții – prețurile acestora sunt ilustrate în Graficul C. Deși dimensiunea eșantionului afectează acuratețea cuantificării impactului pe care bunurile de import îl au asupra IPC, pot fi trase câteva concluzii preliminare. Astfel, nu se remarcă o diferență sistematică în termeni de nivel al prețurilor între producția internă și importuri. Totuși, în 56 la sută dintre cazuri, în medie, importurile sunt mai scumpe față de bunurile produse local – procentul variază între 50 la sută (înregistrat în anul 2020) și 60 la sută (atins în anul 2019). Pentru grupa bunurilor alimentare, care reprezintă aproape jumătate dintre produsele din eșantion, datele sugerează o situație diferită: numai în 39 la sută până la 49 la sută dintre cazuri bunurile importate au un preț mai mare decât cele produse intern. Rezultatul agregat este influențat decisiv de piața

⁴ Corespunzătoare unei clasificări CAEN la nivel de 6 cifre.

produselor nealimentare, unde bunurile produse local prezintă, în general, un nivel mai redus al prețurilor față de cele importate, în unele cazuri în proporție de trei sferturi sau chiar mai mult dintre bunuri (de exemplu, în cazul produselor din plastic, din hârtie sau metal). În rândul categoriilor de produse cu reprezentativitate în eșantionul utilizat se mai numără bunurile industriei chimice și ale industriei mineralelor nemetalice (sticlă, ceramică etc.), în aceste cazuri prețurile interne și cele de import fiind în bună măsură aliniate. Compararea dintre prețurile de import și cele ale producției locale a relevat în linii mari un echilibru, ceea ce nu este chiar surprinzător, având în vedere caracterul integrat al economiei locale în blocul comunitar și în economia globală, astfel încât prețurile produselor similare tind către o aliniere, mai ales dacă se utilizează medii anuale. Dincolo de acest aspect, plasarea rezultatului obținut în contextul expansiunii deficitului comercial din ultimii ani sugerează că aceasta din urmă a avut la bază atât o eroziune a competitivității prin preț/cost, cât și a componentei non-preț.

Grafic C. Prețurile interne și de import pentru unele bunuri de consum

Notă: În grafic sunt reprezentate doar produsele cu prețuri sub 80 euro/kg. Linia de culoare roșie corespunde primei bisectoare.

Sursa: INS, Eurostat, calcule BNR

Și din punct de vedere al dinamicii prețurilor, valorile observate în cele două instanțe (importuri/producție locală) sunt apropiate în perioada vizată de analiză. Pentru importuri, media simplă a distribuției pentru cei trei ani în care se pot calcula variații ale prețurilor relevă o dinamică de 4,2 la sută, în timp ce același indicator determinat pentru bunurile de consum produse intern se situează la aproximativ 3 la sută⁵; în schimb, medianele distribuțiilor sunt mai apropiate (2,3 la sută și respectiv 2,6 la sută). În structură, se observă dinamici similare în cazul alimentelor (circa 5 la sută, în medie, pe an), în timp ce în cazul produselor nealimentare, ritmul mediu de creștere a prețurilor a fost mai rapid pentru cele de proveniență externă (3,5 la sută) comparativ cu cele produse local (1,4 la sută).

⁵ Au fost eliminate din calcul valorile *outlier*, respectiv creșterile de preț de peste 100 la sută într-un an.

Concluzii

Prezenta analiză a investigat mecanismele prin care prețurile de import influențează dinamica prețurilor pe plan local, fiind avute în vedere atât canalul direct (dat de importurile incluse în coșul de consum), cât și influența indirectă a inputurilor importate. Calculele au relevat un nivel apreciabil pentru dependența directă de importuri a consumului, mai ales în cazul bunurilor nealimentare. Pentru alimente, dependența de importuri este mai mică, dar în creștere⁶, această categorie contribuind semnificativ la deficitul comercial observat în ultimii ani (cu atât mai mult cu cât exporturile de acest tip sunt încă foarte reduse). La rândul său, dependența indirectă nu este neglijabilă, dar printre cele mai reduse în rândul statelor membre ale UE. O comparație (în nivel și în dinamică) între prețurile unor categorii de bunuri de consum care sunt atât produse pe piața locală, cât și importate, nu a evidențiat diferențe majore între cele două categorii. Astfel, influența prețurilor externe asupra dinamicii locale a IPC are la bază mai ales dependența relativ ridicată de importuri și în mai mică măsură diferențele de prețuri, cu observația că, totuși, eșantionul pe baza căruia s-a realizat comparația de prețuri este destul de limitat.

⁶ Participarea pieței locale la acomodarea consumului intern de alimente este, totuși, predominantă.